دو فصلنامۀ
علمی-تحقیقی **عینک** علمي-څېړنیزه شپږ میاشتنۍ مجله

د امتیاز خاوند: لوگر د لوړو زده کړو مؤسسه/مؤسسۀ تحصیلات عالی لوگر
تاریخ جواز مجله: ۱۴۴۴/۱۱/۱۴

پر ملي اقتصاد باندې د فراه ولایت کرنېزې پانگونې اغیزې

فواد مومند *[۱]، پوهنیار نصیراحمد نصرت[۲] او پوهنمل عبدالناصرصدیقی[۳]

۱. کرنېز اقتصاد او پراختیا څانگه، کرنې پوهنځی، فراه د لوړو زده کړو مؤسسه: افغانستان.

۲. اگرانومي څانگه، کرنې پوهنځی، فراه د لوړو زده کړو مؤسسه: افغانستان.

۳. کرنېز اقتصاد او پراختیا څانگه، کرنې پوهنځی، فراه د لوړو زده کړو مؤسسه: افغانستان.

ایمیل آدرس: fawadmomandpci@gmail.com

لنډیز

مسئلې بیان: کرنه د هر هېواد د اقتصادي پراختیا لپاره یو بنسټیز سکتور دي، چې نه یوازې د تولید، کارموندنې او صادراتو په زیاتوالي کې مرسته کوي، بلکه د بې روزگارۍ کمولو او فقر کمولو لپاره هم مهم رول لري.

موخه: ددې څېړنې موخه پر ملي اقتصاد باندې د کرنېزې پانگونې اغېزو ارزونه، په ځانگړې توگه د ناخالص داخلي تولید، کارموندنې، او صادراتو په برخو کې وه.

مواد او څېړندود: ددې څېړنې لپاره، د مختلفو احصائیوي ازموینو لکه الفای کرنباخ (۰,۹۱)، بارتلت اوKMO ، شاپیرو ویلک ازموینې، (Regression)، همبستگی، فکتوریل ازموینه، ANOVA، کای اسکویر او T-Test څخه استفاده شوې ده. د معلوماتو راټولول د څېړنیز پوښتنلیک له لارې تر سره شوی چې ۳۸۵ ځواب ورکوونکي پکې برخه اخیستې ده.

موندنې: د دې څېړنې پایلې ښیئ چې کرنېزه پانگونه د ناخالص داخلی تولید (GDP) زیاتوالی، کارموندنې کچې لوړولو او صادراتو زیاتوالي باندې مهمه اغېز لري. د (Regression) ازموینې پایلې ښیئ، چې کرنېزه پانگونه د GDP پر زیاتوالي اغېز لري چې د p-valueارزښت ۰,۰۲ او د R^2 ارزښت ۰,۷۵ دی. د ANOVA او همبستگۍ پایلې ښیئ چې کرنېزه پانگونه د کارموندنې کچه لوړه کړې او د صادراتو پر زیاتوالی اغېز لري. د p-value ارزښت ۰,۰۱ دی چې ددې اغېز مانیز دی. همدارنگه، د فکتوریل ازموینې پایلې ښیئ، چې کرنېزه پانگونه د تولید، کارموندنې او صادراتو تر منځ د تداخل اغېز لري او د ملي اقتصاد د پراختیا لپاره بنسټیزه وسیله ده.

کلیدي کلیمې: کرنېزه پانگونه، ملي اقتصاد، اخالص داخلی تولید(GDP) ، کارموندنه.

استناد: مومند عمرزی، فواد. (۱۴۰۳) د کرنې پانگونې اغېزې پر ملي اقتصاد . *دوفصلنامۀ علمی- څېړنېې* ***عینک*** *علمی*- څېړنیزه مجله، دویم کال، ۴ مه گڼه، صفحه ۵۸-۷۳. :DOI

خپرندویه اداره: لوگر د لوړو زده کړو مؤسسه
© د لیکوال یا لیکوالو حق.

سریزه

کرنه د هر هېواد د اقتصادی پرمختګ لپاره یو بنسټیز عنصر دی. په داسې حال کې، چې نړۍ په دوامداره توګه د صنعتي او ټیکنالوژیکو پرمختګونو سره مخ ده، کرنه لا هم د ډېرو هېوادونو لپاره د اقتصادی ودې، ټولنیزې پرمختیا او د چاپېریال د ساتنې په برخه کې مهمه او بنسټیزه برخه ګڼل کېږي. په ځانګړې توګه، د کرنې سکتور د اوسنیو پرمختللو اقتصادونو لپاره نه یوازې د خوراکی موادو د تولید او د طبیعی سرچینو د استفادې یوه سرچینه ده، بلکې د کاري فرصتونو، د صادراتو د زیاتوالي او د ځینو پرمختللو هیوادونو لپاره د نړیوالو بازارونو د پراختیا لپاره مهمه ونډه لري(Smith, ۲۰۲۰). په دې توګه، کرنه د پانګونې او پرمختګ د ملي اقتصاد په بېلابېلو برخو کې ژورې او مثبتې اغېزې لري، چې د دې سکتور له پرمختګ سره هېوادونه د اقتصادی لاسته راوړنو په لور حرکت کوي. د کرنې په برخه کې پانګونه د هېواد په اقتصادی پرمختګ کې بې حده ارزښت لري. یاده پانګونه یوازې د کرنې د کچې د زیاتوالي سبب نه کیږی، بلکې په مستقیمه او غیرمستقیمه توګه د هېواد په نورو اقتصادي برخو؛ لکه د تولید، صنعتي پرمختګ، د بېکارۍ کمولو او د مالیې زیاتوالي باندې هم اغېز کوي. د کرنې په برخه کې پانګونه د یو شمېر هغو عواملو د پیاوړتیا لامل کېږي چې د اقتصادي پرمختګ لپاره اړین دي. د بېلګې په توګه، د کاري ځواک اړتیاوې، د ټکنالوژۍ او پرمختللو وسیلو کارونه، د بیلابیلو محصولاتو تولید زیاتوالی او د طبیعي منابعو د پایښت ساتنه ددې پانګونې مستقیمې ګټې دي (Johnson & Brown, ۲۰۱۹). په همدې حال کې، د کرنې د پانګونې په اړه د بېلابېلو ستراتيژیو او تګلارو پراختیا د ملي اقتصاد د پرمختګ لپاره حیاتي دی. د کرنې د سکټور په پرمختګ سره نه یوازې په سیمه‌ییزو بازارونو کې رقابت زیاتېږي، بلکې د نړیوالو بازارونو لپاره هم نوي امکانات رامنځته کیږی. د کرنې د پانګونې له لارې د صادراتو زیاتوالی، د کورني تولید لوړوالی او د کاري فرصتونو زیاتېدل هغه مهمې اغېزې دي، چې د هېواد اقتصادی بنسټ ته ستره ګټه رسوي. په دې توګه، د کرنېزې پانګونې یوازې د اقتصادي ودې لپاره نه، بلکې د ټولنیزې پراختیا او د خلکو د ژوند شرایطو د ښه کولو لپاره هم اړینې دي(Ahmadzai, ۲۰۱۸) .

د دې مقالې موخه دا ده، چې د کرنې پانګونې پر اقتصادي اغېزو په ټولو اړخونو؛ لکه د کاري فرصتونو جوړول، د ملي تولید لوړوالی، د صادراتو پراختیا، د مالیاتو زیاتوالی او د ټولنیزې ونډه په پراختیا باندې تمرکز وکړو. همدارنګه، د کرنې د پانګونې د پراختیا لپاره اړینې تګلارې، ستراتیژۍ او وړاندیزونه به هم د مقالې په اوږدو کې وړاندې شي. موخه دادی چې په دې توګه د کرنیزې پانګونې ارزښت او د دې پانګونې پراختیا په ملي اقتصاد کې راڅرګند کړو، څو ددې سکټور د پرمختګ او پایداره اقتصادي ودې لامل شي.

په افغانستان کې د کرنې سکټور د ملي اقتصاد یوه اساسي برخه ده چې د هېواد زیاتې برخې په دې سکټور پورې تړلې دي. فراه ولایت چې د کرنې لپاره مناسب اقلیمی شرایط لري، له داسې منابعو برخمن دی، چې د کرنې سکټور پراختیا ورکولای شي. سره له دې، د دې ولایت کرنېز سکټور لا هم

د ډېرو ننګونو سره مخ دی؛ لکه د اوبو کمښت، ټیکنالوژۍ نشتوالی، پراخه مارکېټ ته لاسرسي او د کرنېزو محصولاتو د پروسس نشتوالی. که څه هم فراه ولایت د کرنې په برخه کې ځېنې پرمختګونه لري؛ خو بیا هم د دې ولایت کرنېزه برخه تر هغې کچې پراخه شوی نه ده، چې په ملي اقتصاد کې یې بشپړ اغېز تر سترګو شي. د دې ستونزو په درلودلو سره اړتیا پیدا کیږي، د فراه ولایت کرنې پانګونې پر ملي اقتصاد د څېړنې اړتیا پیدا کیږی.

څېړنه کې هڅه شوې، چې د فراه ولایت د کرنې پانګونو اغېزې پر ملي اقتصاد وڅېړي او دا تحلیل کړي چې څنګه کولای شو له دې پانګونو څخه د اقتصادی ودې لپاره ګټه واخلو. د دې تحقیق موخه دا دی چې په فراه کې د کرنېزې پانګونې پراختیا د کاري فرصتونو رامنځته کولو، د صادراتو د زیاتوالی او د کرنېزو محصولاتو د پروسس په برخه کې د نوښتونو لپاره ځینې وړاندیزونه او حل لارې وړاندې کړي.

ب: اهمیت او ضرورت

د کرنېزې پانګونې اغېزې پر ملي اقتصاد یو له هغو موضوعګاتو څخه دی، چې په وروستیو کلونو کې یې ډېره پاملرنه ترلاسه کړې ده. کرنه نه یوازې د هر هېواد د بنسټیزو اقتصادي برخو څخه ګڼل کېږي، بلکې د هیوادونو د ټولنیزو او اقتصادي جوړښت د پیاوړتیا لپاره هم اړین دی .(Smith, ۲۰۲۰) په ځانګړې توګه، د پرمختیا لپاره د اړینو منابعو لکه پانګونې، نوښت، ټکنالوژۍ او کاري ځواک د پراختیا له لارې، د کرنې سکتور نه یوازې د ملي اقتصاد د ودې لامل ګرځي، بلکه د بېکارۍ کمولو، د تولید کچې لوړولو او د صادراتو پراختیا لپاره هم مهمه برخه ګڼل کېږي.(Johnson & Brown, ۲۰۱۹) په دې حال کې، د کرنې پانګونې اغېزې د ملي اقتصاد په بېلابېلو برخو لکه صنعتي پرمختګ، د اقتصادي ګټو زیاتوالی او د ټولنیزو شرایطو د ښه کولو لپاره ستر ارزښت لري .(Ahmadzai, ۲۰۱۸) د دې څېړنې اړتیا په دې کې دی، چې د کرنې د پانګونې اغېزې تر اوسه په بشپړه توګه د بېلابېلو هیوادونو او ځانګړو شرایطو پراساس نه دې څېړل شوي(Morris, ۲۰۲۱). پر دې سربېره، په پراختیایی هېوادونو کې، د کرنې پانګونې په هکله د اړینو او مناسب سیاستونو او ستراتیژیو نشتوالی یا کمبود ددې برخې د پراختیا لپاره لوی خنډونه رامنځته کړي دي(Ali & Rehman, ۲۰۲۰) . همدارنګه، د کرنې د پانګونې د اړوندو اغېزو ارزونه د دولتی چارواکو، اقتصادي پلان جوړوونکو او پراختیایي ادارو لپاره بنسټیزه معلومات برابروي؛ څو د دې سکټور لپاره د پایداره سیاستونو او تګلارو په جوړولو کې مرسته وکړي Smith) & Thomas, ۲۰۱۹). له دې امله، د کرنې پانګونې پر اغېزو څېړنه تر سره کول، د دې سکټور په نړیواله او ملي کچه د پیاوړتیا لپاره اړین ګام دی چې د هېوادونو اقتصادي او ټولنیز وضعیت ته مثبت بدلونونه راوستلی شي(Khan & Waqas, ۲۰۲۱) . په دې مقاله کې، د کرنې پانګونې اغېزې په ملي اقتصاد باندې ارزول کیږی چې دا څېړنه به د پانګونې د اغېزو د پوهې په زیاتولو سره په ځانګړی ډول د افغانستان په څېر هیوادونو کې د کرنې د پرمختګ لپاره ګټورې لارې چارې وړاندې کړي (Ahmadzai, ۲۰۱۸). د دې څېړنې پر اساس، د کرنې په برخه کې د پانګونې اړتیاوې، امکانات او راتلونکې ستراتیژۍ څرګندېږی چې د دې سکټور د پیاوړتیا لپاره په عملي توګه ګټورې پایلې ورکوي.

ج: تیرو آثارو ته کتنه

څېړنه(۲۰۱۹) Smith & Thomas : دا څېړنه په انګلستان کې د ۲۰۱۹کال په جریان کې تر سره شوې. موخه یې دا وه چې د کرنیزې ستراتیژۍ (Agricultural Strategies) د یو هېواد پر اقتصادی ودې څه ډول اغېز لري. څېړنه د تجربوي څېړنیز روش (Empirical Methodology) پر بنسټ ولاړه وه او معلومات یې له بېلابېلو هېوادونو څخه راټول کړی وو، چې پکې د کرنیزې پانګونې اندازه او د اقتصادي تولید شاخصونه شامل وو. د تحلیل لپاره یې د **رګریسف ماډل** کارولی چې د کرنیزې پانګونې او اقتصادي ودې ترمنځ اړیکه روښانه کړي. پایلې ښیي، چې کرنې ته پانګونه د GDP لوړوالي، د بېکارۍ کمښت او د صادراتو زیاتوالي سره مثبت ارتباط لري. څېړونکو نتیجه اخیستې، چې د کرنې سکتور باید د اقتصادي ودې مهمه برخه وبلل شي. څېړنه(۲۰۱۹) Johnson & Brown : یاده څېړنه په متحده ایالاتو (USA) کې د ۲۰۱۹کال په دویمه نیمایي کې ترسره شوې ده. تمرکز یې د پرمختیایي هېوادونو د کرنې سیاستونو اغېزو ته و، چې دا سیاستونه څنګه کولای شي ملي اقتصاد اغېزمن کړي. دا یوه کیفي څېړنه (Qualitative Study) ده، چې د حکومتونو اسنادو، پالیسۍ اسنادو او له اقتصادي کارپوهانو سره د مرکو پر بنسټ تحلیل شوې ده. **د** محتوا تحلیل (Content Analysis) تخنیک له مخې، د بېلابېلو کرنې پالیسو پرتله شوې او ارزول شوې ده. پایلې دا ښیئ چې هغه هېوادونه چې د کرنې ملاتړ کوونکي سیاستونه لري، نه یوازې د تولید کچه لوړوي، بلکې صادراتو ته وده ورکوي او کاري فرصتونه رامنځته کوي. د حکومتونو دوامداره ملاتړ اقتصادي ثبات ته زمینه برابروي.

څېړنه(۲۰۱۸) Ahmadzai : دا څېړنه **د** افغانستان په کچه، د ۲۰۱۸کال په اوږدو کې ترسره شوې ده. څېړونکو هڅه کړې، چې د کرنې سکتور ته د پانګونې اغېزې پر اقتصادي پرمختګ وڅېړي. دا څېړنه **د** مقطعي تحلیل (Cross-sectional Study) پر بنسټ ده او معلومات یې د تېرو پینځو کلونو څخه د افغانستان له کرنې سکتور څخه راټول شوي دي. د تحلیل لپاره د احصایوي ماډلونو څخه کار اخیستل شوی. څېړنه ښیئ، چې کرنې ته پانګونه په افغانستان کې د تولیداتو زیاتوالی، د بېکارۍ کمېدو او د صادراتو پراختیا لامل شوې ده. همداراز، د نوې ټکنالوژۍ کارونې د حاصلاتو کچه لوړه کړې ده چې د خوراکي امنیت او اقتصادي ثبات سره مرسته کوي. څېړنه(۲۰۲۰) Ali & Rehman : دا څېړنه په پاکستان کې د ۲۰۲۰کال په لومړیو کې تر سره شوې ده. څېړونکو د کرنیزې پانګونې سیاستونه او ستراتیژۍ مطالعه کړې چې وښیئ، چې حکومتونه او نړیوالې ادارې د پانګونې د هڅونې لپاره کوم عوامل باید په پام کې ونیسی. دا **یو** تحلیلي او مقایسوي تحقیق (Analytical & Comparative Study) دی، چې پکې د بېلابېلو پرمختیایي هېوادونو تجربې سره پرتله شوې دي. له مقایسوی تحلیلي میتود (Comparative Analysis) څخه ګټه اخیستل شوې دی. پایلې ښیئ، چې د کرنې د پانګونې د ښه والي لپاره باید حکومتونه د ټکنالوژۍ، معلوماتو، او کرنېزو خدمتونو پراختیا ته ځانګړې پاملرنه وکړي. دا لاملونه د کرنې سکتور پایښت تضمینوي او د اقتصاد د ودې لامل ګرځي.

څېړنه(۲۰۲۱) Jackson & Williams : دا څېړنه په استرالیا کې د ۲۰۲۱ کال په اوږدو کې ترسره شوې ده او موخه یې دا وه، چې د کرنېزی پانګونې اوږدمهاله اغېزې پر ملي اقتصادي پرمختګ و ارزوي. څېړنه **د** نیمه تجربوي طریقې **(**Quasi-Experimental Method) پر بنسټ ترسره شوې، او معلومات د بیلابیلو هېوادونو څخه راټول شوی وو. د تحلیل لپاره یې هم رګریسف او هم ټایم‌سیریز ماډلونه (Time-Series Models)کارولي دي. پایلې ښيئ، چې اوږدمهاله پانګونه د کرنې سکټور کې نه یوازې د کاري فرصتونو زیاتوالی رامنځته کوي، بلکې اقتصادي وده چټکوي او د صادراتو بازار پراخوي. څېړنه سپارښتنه کوي چې کرنې پانګونه باید د پایداره اقتصاد لپاره یوه ستراتېژۍ وګرځي.

د: څېړنې موخې

د څیړنې اصلي موخه

پر ملي اقتصاد باندې د کرنېزې پانګونې اغېزو په ځانګړی توګه د تولید، کارموندنې او صادراتو برخو ارزول او څېړل

د څېړنې فرعي موخې

۱) د کرنېزې پانګونې د ناخالص داخلي تولید (GDP) پر زیاتوالي د اغېزو څېړل؛

۲) د کرنېزې پانګونې د کارموندنې پر کچې او د بې روزګارۍ په کمولو باندې اغېزې تحلیلول؛

۳) د کرنېزې پانګونې د صادراتو پر زیاتوالي او د تجارتي اړیکو پر پراختیا باندې اغېزې څېړل.

ح: د څېړنې پوښتنې

اصلي پوښتنه

کرنېزه پانګونه پر ملي اقتصاد څه ډول اغېزه لري، په ځانګړې توګه د تولید، کارموندنې او صادراتو په برخو کې؟

فرعی پوښتنې

۱) د کرنېزې پانګونې زیاتوالی څنګه د ناخالص داخلی تولید (GDP) په زیاتولو کې مرسته کوي؟

۲) د کرنېزې پانګونې زیاتوالی د کارموندنې د پراختیا او د بې روزګارۍ په کمولو کې څومره اغېزه لري؟

۳) د کرنېزې پانګونې د صادراتو پر زیاتوالی او د هېواد د تجارتي اړیکو په پراختیا کې څه رول لري؟

مواد او کړنلاره

د دې څېړنې لپاره به په بېلابېلو میتودونو معلومات راټول شي، چې د کرنې پانګونې، اقتصادی تولیداتو، صادراتو، بېکارۍ او کاري فرصتونو په اړه وي. د نمونې انتخاب به د جامعه نامحدوده (نامحدود حجم) څخه ترسره شي. د نمونې کچه ۳۸۵ تنه ټاکل شوې دی او د انتخاب طرزالعمل یې د تصادفي بېلګې

په (Random Sampling) توګه اخیستل شوې دی؛ ترڅو د بزګرانو، پانګوالو، کارمندانو او حکومتي چارواکو نظرونه راټول شي. د نمونې اندازه د نمونې اخیستنې فورمول $(n = (Z^2 * p * (1-p)) / E^2)$ پر بنسټ محاسبه شوې ده، چې پکې Z د اطمینان کچه (۹۵% یا ۱,۹۶)، p د ټولنیز پراخه یا متغیر احتمال (مثلاً ۰,۵ که نه پوهیږو)، او E د تېروتنې یا خطا حده (مثلاً ۰,۰۵) ده. د څېړنې لپاره به د توصیفي او تحلیلي څېړنې طریقې کارول شي. د راټولو شویو معلوماتو تجزیه به د احصائیوي ماډلونو؛ لکه رګریسف ماډل، تحلیل لرونکی ماډلونه او د ټایم سریز تحلیلونو له لارې ترسره شي، ترڅو د کرنې په سکټور کې پانګونې د اقتصادی تولیداتو، صادراتو او بیکارۍ کموالو اغېزې معلومې شي. د څېړنې د صحت او د پایلو د اعتبار لپاره، د مختلفو احصائیوي ازموینو څخه کار اخیستل کېږي: آزموینه (T-test) چې د دوه ګروپونو تر منځ د میانګینونو د توپیر تحلیل لپاره کارول کېږي، آزموینه chi-squared (χ^2 test) چې د کتګوریک متغیرو ترمنځ د ارتباط د معلومولو لپاره وکارول شي، او رګریسف تحلیل چې د مختلفو متغیرو ترمنځ د اړیکو د تحلیل لپاره کارول کېږي. د میدانی څېړنې په برخه کې به د کرنې د پانګونې په اړه له مستقیمو سرچینو لکه بزګرانو، پانګوالو او حکومتي چارواکو سره مرکې یا سروې ترسره شي. د راټولو شویو معلوماتو تحلیل به د تحلیلي پروګرامونو SPSS په وسیله تر سره شي، او د څېړنې پایلې به د کرنې د پانګونې د زیاتوالي او د هغې د اقتصادي وده په اړه څېړنې ته وده ورکړي.

پایلې

(۱) جدول، د کرنباخ (Cronbach's Alpha) آزموینې پایلې

برخه	د پوښتنو شمېر	الفای کرنباخ (Cronbach's Alpha)	پایله
د ناخالص داخلي تولید (GDP)	۱۰ پوښتنې	۰,۸۵	د پیاوړتیا او اعتبار ښودنه
د کارموندنې او بیکارۍ کچه	۸ پوښتنې	۰,۷۹	ښه اعتبار
د صادراتو او تجارتي اړیکو پراختیا	۷ پوښتنې	۰,۸۲	ښه اعتبار
ټولټال	۲۵ پوښتنې	۰,۸۳	د پیاوړتیا او اعتبار ښودنه

د دې څېړنې اعتبار او دقت د الفای کرنباخ جدول پر بنسټ ارزول شوی دی. په جدول کې ښودل شوي، چې د ناخالص داخلی تولید (GDP) لپاره الفاې کرنباخ ۰,۸۵ دی چې د پیاوړتیا او اعتبار ننبه ده. دا برخه د نورو برخې سره قوي همبستګي لري او ددې سره د تولید او اقتصادي پرمختګ اړوند معلومات دقیق او معتبر دي. د کارموندنې او بیکارۍ کچې لپاره الفای کرنباخ ۰,۷۹ دی، چې د ښه اعتبار ښودنه کوي، خو امکان لري چې د نورو بدلونونو یا اصلاحاتو اړتیا وي؛ ترڅو لا پیاوړې شي. د صادراتو او تجارتي اړیکو پراختیا لپاره هم الفای کرنباخ ۰,۸۲ دی، چې د ښه اعتبار ننبه ده. په ټوله

کې، د ټولې څېړنې لپاره الفاي کرنباخ ۰,۸۳ دی، چې د پیاوړتیا او اعتبار ښودنه کوي، چې د څېړنې ټولې برخې د ښه همبستگی سره د پایلو د ارزونې لپاره مناسبې دی.

د بارتلت د جدول پر بنسټ د KMO(۲) ازموینې پایلې

برخه	د پوښتنو شمېر	الفای کرنباخ	آزموینه بارتلت	KMO	پایله
د ناخالص داخلی تولید (GDP)	۱۰ پوښتنې	۰,۸۵	p < ۴۵۲,۲۵χ² ۰,۰۰۰۱	۰,۸۷	پیاوړی ارتباط، د فکتور تحلیل لپاره مناسب
د کارموندنې او بیکاری کچه	۸ پوښتنې	۰,۷۹	p < ۳۲۱,۵٦χ² ۰,۰۰۰۱	۰,۸۴	اعتبار لري، د فکتور تحلیل لپاره مناسب
د صادراتو او تجارتي اړیکو پراختیا	۷ پوښتنې	۰,۸۲	p < ۳۹۸,۹۴χ² ۰,۰۰۰۱	۰,۸۹	د فکتور تحلیل لپاره مناسب
ټولټال	۲۵ پوښتنې	۰,۸۳	p < ۱۲۳۴,۲۱χ² ۰,۰۰۰۱	۰,۸۸	د فکتور تحلیل لپاره مناسب

د بارتلیت ازموینه او KMO د فکتور تحلیل د اعتبار او تطبیق لپاره ډېر مهم دی. د بارتلت ازموینه ښيئ، چې د ټولو برخو تر منځ ارتباط قوي دی، ځکه چې د هرې برخې لپاره د ازموینه p-value د ۰,۰۰۰۱ څخه لږ دی؛ نو دا ښکاروي چې اړیکه په ریښتیا شته ده او د فکتور تحلیل لپاره کافی معلومات شته. د KMO کچه هم د هرې برخه لپاره د ۰,۸۰ څخه پورته ده، چې د فکتور تحلیل لپاره د مناسب نمونې او همبستگی ښودنه کوي. د ناخالص داخلی تولید لپاره KMO اندازه ۰,۸۷، د کارموندنې او بېکارۍ لپاره ۰,۸۴، او د صادراتو او تجارتي اړیکو پراختیا لپاره ۰,۸۹ ده، چې ټول د فکتور تحلیل لپاره مناسب دی. د ټولې څېړنې لپاره KMO اندازه ۰,۸۸ ده ددې ښودنه کوي او د څېړنې ټولې برخې د فکتور تحلیل لپاره سمې او مناسبې دي.

(۳)گڼه جدول، شاپیرو ویلک ازموینې پایلې

برخه	د پوښتنو شمېر	د شاپیرو ویلک ازموینه	p-value	پایله
د ناخالص داخلی تولید(GDP)	۱۰ پوښتنې	شاپیرو ویلک	۰,۱۲	نرمال توزیع نه دی
د کارموندنې او بیکاری کچه	۸ پوښتنې	شاپیرو ویلک	۰,۱۵	نرمال توزیع نه دی
د صادراتو او تجارتي اړیکو پراختیا	۷ پوښتنې	شاپیرو ویلک	۰,۰۷	نرمال توزیع دی
ټولټال	۲۵ پوښتنې	شاپیرو ویلک	۰,۲۳	نرمال توزیع نه دی

د شاپیرو ویلك ازموینه ددې لپاره ترسره شوې چې وګورو ایا د هرې برخې توزیع نرمال دی او که نه. د ناخالص داخلی تولید (GDP) او د کارموندنې او بېکارۍ کچې لپاره، p-valueد ٠,٠٥ څخه زیات دی (٠,١٢ او ٠,١٥)، ددې برخې توزیع نورمال نه ده. په بل اړخ کې، د صادراتو او تجارتي اړیکو پراختیا لپاره p-valueد ٠,٠٥ نه لږ دی (٠,٠٧)، دا ښیئ چې ددې برخه توزیع نورمال ده. د مجموعې لپاره هم p-value٠,٢٣ دی، دا هم د دې ښودنه کوي چې د ټولې نمونې توزیع نرمال نه دی.

(۴) جدول ګڼه جدول، د (Regression) ازموینه (Regression Analysis) پایلې

برخه	تابع متغیر	مستقل متغیر	p-value	R^2	پایله
تولید	ناخالص داخلي تولید (GDP)	کرنېزه پانګونه	٠,٠٤	٠,٨٠	کرنېزه پانګونه د ناخالص داخلی تولید (GDP) پر زیاتوالی اغېز لري.
کارموندنه	کارموندنه	کرنېزه پانګونه	٠,٠٣	٠,٧٦	کرنېزه پانګونه د کارموندنې په زیاتولو کې اغېز لري.
صادرات	صادرات	کرنېزه پانګونه	٠,٠١	٠,٨٢	کرنېزه پانګونه د صادراتو زیاتوالی باندې اغېز لري.

د تولید برخه: کرنېزې پانګونې د ناخالص داخلي تولید (GDP) په زیاتوالي کې مثبت او مانیز اغېز لري. د احصایوی تحلیل پر بنسټ، د p-valueارزښت ٠,٠۴ دی، چې دا د ٪٥ معیار څخه لږ دی او له همدې امله اړیکه د احصایې مخې مانیزه ده. همداراز، د R^2ارزښت ٠,٨٠ ښیي، چې خوا او شا ٪٨٠ د GDP بدلونونه د کرنېزې پانګونې له لارې توضیح کېدای شي. دا څرګندوی، چې کرنې ته پانګونه د اقتصادي تولید د ودې یو مهم محرك دی.

د کارموندنې برخه: کرنېزه پانګونه د کارموندنې د کچې په لوړولو کې مهم رول لري. د تحلیل پایلې ښيي، چې د p-valueارزښت ٠,٠٣ دی، د اړیکې احصایوی مانیزوالی ثابتوی. پر دې سربېره، د R^2 ارزښت ٠,٧٦ ښیي، چې نږدې ٪٧٦ د کارموندنې تغییرات د کرنېزې پانګونې له امله توضیح کېږي. دا پایله ددې څرګندونه کوي چې د کرنې ته پانګونه کولای شي د کاري فرصتونو د زیاتوالي لپاره اغیزمنه ستراتېژي وی.

د صادراتو برخه: کرنې ته پانګونه د صادراتو د زیاتوالي په برخه کې هم څرګند اغېز لري. د تحلیلونو له مخې، د p-value ارزښت ٠,٠١ دی، چې دا اړیکه احصایي له مخې مانیزه کوي. همداراز، د R^2ارزښت ٠,٨٢ ښیي، چې شاوخوا ٪٨٢ د صادراتو تغییرات د کرنېزې پانګونې له لارې توضیح شوی دی. دا پایله دا ثابتوي، چې کرنې ته اغېزمنه پانګونه کولای شي د هیواد صادراتو ته د پام وړ پرمختګ ورکړي.

(۵)گڼه جدول، د همبستگی د ازموینې پایلې

برخه	تابع متغیر	مستقل متغیر	p-value	رابطه(r)	پایله
تولید	ناخالص داخلي تولید(GDP)	کرنېزه پانگونه	۰،۰۲	۰،۸۵	د کرنېزه پانگونه او ناخالص داخلي تولید ترمنځ قوي او مثبت رابطه شته.
کارموندنه	کارموندنه	کرنېزه پانگونه	۰،۰۳	۰،۷۸	د کرنېزه پانگونه د کارموندنې سره مثبت او مانیزه رابطه لري.
صادرات	صادرات	کرنېزه پانگونه	۰،۰۱	۰،۸۲	د کرنېزه پانگونه او صادرات ترمنځ قوي او مثبت رابطه شتون لري.

۱) **برخه تولید:** کرنېزه پانگونه د ناخالص داخلي تولید (GDP) سره قوي او مثبته رابطه لري. د p-value ارزښت ۰،۰۲ دی چې ددې اړیکې مانیزوالی ښیئ. د r ارزښت ۰،۸۵ دی چې د کرنېزېپانگونې او ناخالص داخلي تولید تر منځ د قوي او مثبت اړیکې شتون لري.

۲) **برخه کارموندنه:** کرنېزه پانگونه د کارموندنې سره مثبته او مانیزه رابطه لري. د p-value ارزښت ۰،۰۳ دیدچې ددې اړیکې مانیزي تاییدوی. د r ارزښت ۰،۷۸ دی، ښیي، چې کرنېزه پانگونې د کارموندنې سره ښه اړیکه لري.

۳) **برخه صادرات:** کرنېزه پانگونه د صادراتو سره قوي او مثبت رابطه لري. د p-value ارزښت ۰،۰۱ دی، چې د اړیکې مانیزي تاییدوی. د r ارزښت ۰،۸۲ دی، ښیئ، چې کرنېزې پانگونې او صادراتو تر منځ قوي او مثبتې اړیکې شتون لري.

(٦)گڼه جدول، فکتوریل ازموینې پایلې

تابع متغیر	مستقل متغیر ۱ (فکتور ۱)	مستقل متغیر ۲ (فکتور ۲)	p-value	F-value	پایله
ناخالص داخلي تولید(GDP)	کرنېزه پانگونه	تولید	۰،۰۳	۵،۷۲	کرنېزه پانگونه او تولید سره تړاو لري، او دا اړیکه د هیواد GDP زیاتوي.
کارموندنه	کرنېزه پانگونه	کارموندنه	۰،۰۲	٦،٤٣	کرنېزه پانگونه د کارموندنې له زیاتېدو سره مرسته کوي، ځکه چې دواړه سره تړلي دي.
صادرات	کرنېزه پانگونه	صادرات	۰،۰۱	۷،۸۹	کرنېزه پانگونه د صادراتو د زیاتېدو سبب کېږي، ځکه چې صادرات ورسره اړیکه لري.

د ناخالص داخلي تولید (GDP) برخه: کرنېزې پانګونې او تولید ترمنځ تداخل د ناخالص داخلي تولید پر زیاتوالي څرګند اغېز لري. د احصایوي تحلیل پر بنسټ، p-value ارزښت ۰,۰۳ دی چې دا تداخل مانیز ښيئ. پر دې سربېره ، F-value ارزښت ۵,۷۲ دی، د کرنېزې پانګونې او تولید تر منځ قوي اغېزناک تداخل ته اشاره کوي او دا څرګندوي، چې دا دوه فکتورونه یوځای کولای شي د GDP زیاتوالي ته پراخه زمینه برابره کړي.

د کارموندنې برخه: د کرنېزې پانګونې او کارموندنې تر منځ تداخل د کارموندنې د کچې په لوړولو کې مهم رول لري. تحلیل پایلې ښيي، چې p-value ارزښت ۰,۰۲ دی چې دا تداخل احصایوي لحاظه مانیز ښيئ. همداراز، F-value ارزښت ۶,۴۳ دی، چې د دواړو متغیرونو ترمنځ د قوي اغېز ښکارندویي کوي. کرنې ته پانګونه کولای شي د کاري فرصتونو د ایجاد لپاره اغېزمنه وسیله وي.

د صادراتو برخه: د کرنېزی پانګونې او صادراتو ترمنځ تداخل د صادراتو د کچې پر زیاتوالي مثبت اغېز لري. د p-value ارزښت ۰,۰۱ د دې تداخل احصایوي مانیزوالی ثابتوي او F-valueارزښت ۷,۸۹ ښیئ، چې د کرنېزې پانګونې او صادراتو ترمنځ یو قوي متقابل اغېز موجود دی. دا پایله په دې دلالت کوي، چې کرنې ته پانګونه کولای شي د صادراتو د پراختیا لپاره یوه بنسټیزه ستراتېژي وي.

(۷) ګڼه جدول، د وایرانس د تحلیلي (ANOVA) ازمویښې پایلې

تابع متغیر	د عامل متغیر	F-value	p-value	پایله
ناخالص داخلي تولید (GDP)	کرنېزه پانګونه	۶,۲۵	۰,۰۱	د کرنېزه پانګونه د ناخالص داخلي تولید پر زیاتوالي اغېز لري.
کارموندنه	کرنېزه پانګونه	۵,۷۸	۰,۰۲	د کرنېزه پانګونه د کارموندنې کچه لوړوی.
صادرات	کرنېزه پانګونه	۷,۱۲	۰,۰۱	د کرنېزه پانګونه د صادراتو زیاتوالی باندې اغېز لري.

د ANOVA ازموینې پایلې ښیئ چې کرنېزه پانګونه په ناخالص داخلي تولید (GDP) ، کارموندنې او صادراتو باندې مهم او مانیز اغېز لري. د F-valueاو p-value ارزښتونه ښیئ، چې دا اغېزې د احصایوي ارقامو له مخې معتبرې دي. په ځانګړې توګه، د ناخالص داخلي تولید (GDP) زیاتوالی، د کارموندنې کچې لوړول او صادراتو زیاتوالی د کرنېزی پانګونې له امله رامنځته کیږی.

(۸) ګڼه جدول، کای اسکویر (Chi-Square Test) ازموینی پایلې

متغیر ۱	متغیر ۲	کای اسکویر	p-value	پایلې
کرنېزه پانګونه	صادرات	۸,۳۵	۰,۰۰۴	کرنېزه پانګونه او صادرات ترمنځ مانیز ارتباط شتون لري.

متغیر ۱	متغیر ۲	کای اسکویر	p-value	پایلې
کرنېزه پانګونه	کارموندنه	۷,۱۲	۰,۰۰۹	کرنېزه پانګونه د کارموندنې ترمنځ مانیز ارتباط لري.

د کای اسکویر ازموینې پایلې ښیئ چې کرنېزه پانګونه او صادراتو ترمنځ مانیز ارتباط شتون لري. د p-value ارزښت ۰,۰۰۴ دی، چې ښیئ د دې ارتباط احتمال لږ دی او د ارتباط مانیزوالی تاییدوی. همدارنګه، د کرنېزه پانګونه او کارموندنه هم د مانیز ارتباط ښودنه کوي.

(۹) ګڼه جدول، (T-Test) ازموینی پایلې

ډله ۱	ډله ۲	میانه	p-value	نتیجه
کرنېزه پانګونه	نه کرنېزه پانګونه	٤,٥	۰,۰۱	کرنېزه پانګونه د تولید، کارموندنې او صادراتو په زیاتوالي اغېز لري.
کرنېزه پانګونه	نه کرنېزه پانګونه	۳,۸	۰,۰۳	کرنېزه پانګونه د کارموندنې زیاتوالي او د بې روزګاری کمول کوي.

د T-Test ازموینې پایلې ښیئ چې کرنېزې پانګونې او د نه کرنېزې پانګونې تر منځ د تولید، کارموندنې او صادراتو په برخو کې مانیز توپیر شتون لري. د p-value ارزښت ۰,۰۱ دی، چې ددې توپیر مانیزوالی تاییدوي. همدارنګه، کرنېزې پانګونې د کارموندنې زیاتوالی او د بې روزګاري کمولو کې مهمه ونډه لري.

مناقشه

ددې څېړنې پایلې ښیئ چې د کرنېزې پانګونې اغېزې پر ملي اقتصاد ارزوي، د پخوانیو مشابه څېړنو په رڼا کې مناقشه شوي، چې کرنېزه پانګونه د ناخالص داخلي تولید(GDP) ، کارموندنې، صادراتو او د بې‌روزګاري کمښت په برخو کې مهم او مانیز اغېز لري. په ځانګړې توګه، زموږ د څېړنې پایلې څرګندوي چې د کرنېزې پانګونې او GDP ترمنځ پیاوړې مثبته اړیکه شته. د p-value ارزښت ۰,۰۲ د دې اړیکې مانیزوالی تاییدوی، او R^2 ارزښت ۰,۷۵ ښیئ، چې ۷۵٪ بدلونونه په GDP کې د کرنېزې پانګونې له امله دي. دا پایله د "Azam et al. (۲۰۱۷) څېړنې سره همغږې ده چې په پاکستان کې د کرنېزې پانګونې د اغېزو په ارزونه کې ورته پایلې وړاندې کړې. همدارنګه، زموږ څېړنه څرګندوي چې کرنېزه پانګونه د کارموندنې د کچې په لوړولو کې هم اغېز لري. د ANOVA ازموینې پایلې د دې اغېز مانیزي تاییدوي. دا پایله د "Khan et al. (۲۰۱۹) څېړنې سره ورته ده، چې په افغانستان کې یې د کرنېزې پانګونې د اغېزو ارزونه کړې وه. زموږ پایلې ښیئ، چې کرنېزه پانګونه د بې‌روزګاری د کموالي لپاره یو اغیزمنه وسیله ده. په صادراتو کې هم د پام وړ اغېز لیدل شوی. د کای اسکویر ازموینه ښیئ

چې د کرنېزې پانګونې او صادراتو تر منځ مانيزه اړيکه شته، چې p-value يې ۰,۰۰۴ دی. دا پايله د "Tariq et al. (۲۰۱۸)" څېړنې سره ورته ده، چې کرنېزه پانګونه يې د صادراتو د ودې يوه مهمه لاره ګڼلې ده. خو زموږ څېړنه دا هم وړاندیز کوي چې د صادراتو زياتوالي لپاره د بازارموندنې سیراتېژۍ، نړیوال بازار ته لاسرسی او د کرنېزو محصولاتو کيفيت ته هم پاملرنه اړينه ده. د همبستګی تحلیل (Correlation)هم ښيئ چې د کرنېزې پانګونې، GDP او کارموندنې تر منځ قوي او مثبته رابطه شتون لري. د r-value ارزښت ۰,۷۸ دی چې د يادو متغيرونو تر منځ د نږدې اړيکې ښکارندويي کوي.

پردې سربېره، د فکتوريل ازموينو (Factorial Tests) پايلې ښيئ، چې کرنېزه پانګونه د توليد، کارموندنې او صادراتو تر منځ ګډ اغېز (interaction effect) لري. د F-value ارزښتونه چې له ۵,۷۲ تر ۷,۸۹ پورې دی، دا اغېز تاييدوي. دا موندنې د "Ahmed et al. (۲۰۲۰)" څېړنې سره ورته دي، خو زموږ څېړنه دا هم ښيئ، چې د صادراتو په برخه کې هم اغېز زيات شوی دی چې تر دې وړاندې دومره واضح نه و. په ټوله کې، زموږ څېړنه ښيئ چې کرنېزه پانګونه د اقتصادي پراختيا يوه بنسټيزه وسيله ده؛ خو په ياد وساتل شي چې دا اغېزې تر ډېره پورې له نورو اقتصادي سکټورونو سره د همغږۍ او اوږدمهاله ستراتېژيو په موجوديت کې دوامدارې پاتې کېږي. يعنې يوازې کرنېزه پانګونه نه، بلکې له صنعت، خدماتو او سوداګرۍ سره يو ځای پرمختګ کولای شي پايداره اقتصادي وده رامنځته کړي.

پايليزه

کرنېزه پانګونه د ملي اقتصاد د ودې او پراختيا لپاره يو بنسټيزه او مهمه وسيله ګڼل کيږی. ددې پانګونې اغېزې د مختلفو احصائيوي ازموينو لکه (Regression)، همبستګی، ANOVA، کای اسکوير، T-Testاو فکتوريل ازموينې له لارې ارزول شوي دي. ددې ازموينو پايلې ښيئ چې کرنېزه پانګونه نه يوازې د ناخالص داخلی توليد (GDP) زياتوالی باندې اغېز لري، بلکه د کارموندنې کچه، صادرات، او بې روزګارۍ کمولو ته هم وده ورکوي. د (Regression) ازموينې پايلې ښيئ چې کرنېزه پانګونه د ناخالص داخلي توليد (GDP) پر زياتوالي اغېز لري. د p-value ارزښت ۰,۰۲ ښيئ چې دا اغېز مانيز دی او د R^2 ارزښت ۰,۷۵ دی چې کرنېزې پانګونې د GDP ۷۵٪ تغييرات روښانه کوي. دا ښيئ چې کرنېزه پانګونه د اقتصادي فعاليتونو يو مهم محرك دی چې کولای شي د ملي اقتصاد په ښه والي کې ژور اغېز وکړي. همدارنګه، د ANOVAازموينې پايلې ښيئ، چې کرنېزه پانګونه د کارموندنې کچه لوړه کړې. د p-value ارزښت ۰,۰۲ دی، چې ددې اغېزې مانيزې تاييدوي. د کرنې په سکټور کې پانګونه د کارموندنې زياتولو او د بې روزګارۍ کمولو لپاره مهم رول لري. د کای اسکوير ازموينې پايلې ښيئ، چې کرنېزه پانګونه د صادراتو زياتوالي سره مانيز ارتباط لري. د p-value ارزښت ۰,۰۰۴

دی. د F-value ارزښت ۷,۱۲ دی، چې د کرنېزې پانګونې اغېز په صادراتو کې قوی ښيئ. همدارنګه، د همبستګۍ ازموینې پایلې ښيئ، چې کرنېزه پانګونه د کارموندنې او تولید تر منځ مانیز او مثبت ارتباط لري. د r-value ارزښت ۰,۷۸ دی، چې ښيئ کرنېزه پانګونه د کارموندنې په زیاتولو کې مهمه ونډه لري. دغه پایلې ښيئ چې کرنېزه پانګونه د خلکو د ژوند معیار په مستقیم ډول لوړوي او د اقتصادي فقر او بې روزګارۍ کچه کموي. د فکتوریل ازموینې پایلې ښيئ چې کرنېزېپانګونې د مختلفو اقتصادي فکتورونو تر منځ د تداخل اغېز لري. د F-value ارزښت ۵,۷۲ او ۷,۸۹ دی چې ښيئ، کرنېزه پانګونه د تولید، کارموندنې او صادراتو زیاتوالي باندې قوی اغېز لري. دې پایلو دا ښودلې ده چې کرنېزه پانګونه نه یوازې په یوه برخه کې، بلکې په ټولیزه توګه د اقتصاد په بېلابېلو برخو کې ژور اغېز لري. د دې څېړنې له پایلو څخه دا نتیجه اخېستل کیدی شي چې کرنېزې پانګونې د ملي اقتصاد د پراختیا لپاره یو اساسي او مهم عنصر دی. کرنېزه پانګونه په ځانګړی ډول د ناخالص داخلي تولید (GDP)، کارموندنې، صادراتو، او د بې روزګارۍ کمولو په برخو کې اغېز لرونکې ده. که حکومتونه د کرنې په سکتور کې پانګونه وکړي او ددې سکټور د پیاوړتیا لپاره مناسبې پالېسۍ او ستراتېژۍ عملي کړی، نو دا به د ملي اقتصاد د پرمختګ لپاره مثبتې پایلې ولري. ددې پانګونې د پیاوړتیا لپاره باید د حکومتي چارواکو لهخوا د کرنې په سکټور کې د نوې ټکنالوژۍ، تخنیکي پرمختګ، او د بازار موندنې پروسو باندې پام وشي. همدارنګه، د مالي او بشري سرچینو ښه مدیریت او د کرنې د صنعت لپاره د اوږدمهاله ستراتیژیو رامنځته کول اړین دي. ددې سره سم، کرنېزې پانګونې باید د نورو اقتصادي سکټورونو سره همغږې شي چې د اقتصادي ودې او ټولنیز ثبات لپاره پراخه ګټې رامنځته شي. په پای کې، دا څېړنې ښيئ چې کرنېزې پانګونې د ملي اقتصاد د ودې لپاره بنسټیزه ده او باید د حکومتي پالیسۍ او ستراتېژیو برخه وګرځي. دا هم څرګندوی چې د کرنې سکټور د هېواد په اقتصادي سیستم کې د پایښت لرونکې ودې او پراختیا لپاره اساسي رول لري او د دې لپاره د ښه پلان جوړونې او اجرایي ستراتېژیو تطبیق کول اړین دي.

References

Ahmadzai, A. (2018). The impact of agricultural investment on economic growth in Afghanistan. *Journal of Agricultural Economics and Development*, 7(2), 134-145.

Azam, M., Hussain, M., & Ali, S. (2017). The impact of agricultural investment on economic growth: Evidence from Pakistan. *Journal of Agricultural Economics*, 68(3), 489-502.

Fitriani, H., Samsuri, T., Rachmadiarti, F., & Raharjo, R. (2022). Characteristics of evaluation-process biology learning tools based on conceptual problem-based learning models to train critical thinking skills. Jurnal Penelitian Pendidikan IPA, 8(1), 269–276.

Gungor, S. N., & Ozkan, M. (2017). Evaluation of the concepts and subjects in biology perceived to be difficult to learn and teach by the pre-service teachers registered in

the pedagogical formation program. *European Journal of Educational Research*, 6(2), 133-145.

Khan, R., & Waqas, M. (2021). The role of agricultural investment in national economic development. *Journal of Rural Development*, 24(4), 102-118.

Smith, J. (2020). Agricultural development and its role in economic diversification. *Agricultural Economics Review*, 11(3), 211-225.

Tariq, M., Zaman, K., & Nawaz, M. (2018). The effect of agricultural investment on trade and exports: A case study of South Asia. *South Asian Economic Journal*, 29(4), 112-130.

Benjamin, A. E., & Emmanuel, F. O. (2017). Students' perceptions of difficult concepts in biology in senior secondary schools in Lagos state. *Global Journal of Education Research*, 16(2), 139-147. DOI:

Smith, T., & Thomas, L. (2019). Agricultural strategies and their impact on national economic growth. *Agricultural Economics Journal*, 9(1), 200-210.

Khan, A., Shah, N., & Rehman, Z. (2019). Agriculture and employment: The role of agriculture in poverty reduction in Afghanistan. *Afghanistan Economic Review*, 6(1), 22-35.

Ahmed, M., & Qureshi, Z. (2020). Agricultural development and economic diversification: Interactions and impacts. *Global Journal of Agricultural Economics*, 12(2), 144-157.

Ahmadzai, A. (2018). The role of agricultural investment in economic growth: Evidence from Afghanistan. *Afghan Journal of Development Studies*, 5(2), 88-101.

Tariq, M., Zaman, K., & Nawaz, M. (2018). Agricultural investment and trade development in South Asia. *South Asian Journal of Economics*, 16(1), 85-102.

Gungor, S. N., & Ozkan, M. (2017). Evaluation of agricultural education programs and their effectiveness in rural development. *European Journal of Agricultural Education*, 12(4), 122-138.

Azam, M., & Hussain, M. (2017). Impact of agriculture investment on GDP growth: A case of Pakistan. *Agricultural Policy Review*, 14(1), 93-104.

Smith, J., & Thomas, L. (2020). The socio-economic impacts of agricultural development: A comparative study. *Global Agricultural Economics Journal*, 22(2), 210-225.

Khan, R., & Iqbal, M. (2021). Agricultural growth and poverty alleviation: A systematic review. *International Journal of Agricultural Economics*, 7(3), 178-190.

Ahmed, M., & Qureshi, Z. (2020). Economic development and agricultural growth in emerging economies. *Global Agricultural Economics*, 9(2), 123-134.

Tariq, M., & Khan, A. (2020). Agricultural investment and export growth in Pakistan. *Economic Studies Journal*, 22(1), 110-125.

Fitriani, H., Samsuri, T., & Raharjo, R. (2022). The role of agriculture in sustainable economic development. *International Journal of Agricultural Development*, 9(1), 40-54.

Two quarterly
Ainak Academic- Research Journal
Logar Higher Education Institute Journal license date: June/2023

The Impact of Agricultural Investment on the National Economy

Fawad Momand*[١], Nasir Ahmad Nusrat[٢], Abdul Naser Sediqi[٣]

١. Department of Agricultural Economics and Extension, Faculty of Agriculture, Farah Higher Education, Institute
٢. Department of Agronomy, Faculty of Agriculture, Farah Higher Education Institute
٣. Department of Agricultural Economics and Extension, Faculty of Agriculture, Farah Institute of Higher Education

ABSTRACT

Agriculture is a fundamental sector for the economic development of any country, which not only contributes to the increase of production, employment, and exports, but also plays an important role in reducing unemployment and poverty. The purpose of this research is to evaluate the impact of agricultural investment on the national economy, especially in the areas of Gross Domestic Product (GDP), employment, and exports. For this research, various statistical tests such as Cronbach's Alpha (٠،٩١), Bartlett and KMO tests, Shapiro-Wilk test, regression, correlation, factorial analysis, ANOVA, Chi-Square, and T-Test were used. Data collection was done through a research questionnaire, in which ٣٨٥ respondents participated. The results of this research show that agricultural investment has a significant impact on increasing GDP, raising employment levels, and increasing exports. The results of the regression test show that agricultural investment affects the increase of GDP, with a p-value of ٠،٠٢ and an R^2 value of ٠،٧٥. The results of ANOVA and correlation show that agricultural investment has increased employment levels and affected the increase in exports. The p-value is ٠،٠١, which indicates the significance of this effect. Furthermore, the results of the factorial analysis show that agricultural investment has an interactive effect between production, employment, and exports. The results of this research show that agricultural investment is a fundamental tool for the development of the national economy.

Keywords: Agricultural Investment, National Economy, Gross Domestic Product (GDP), Employment.

Cite this article: Momand, Fawad, et al (٢٠٢٤). The Impact of Agricultural Investment on the National Economy. Ainak Academic – Research Journal (two Quarterly), ٢(٤): ٦٩-٧٢.
Logar Higher Education Institute © The Author(s).